

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Michala Králíka, Ph.D., a soudců JUDr. Jiřího Spáčila, CSc., a JUDr. Zdeňka Pulkrábka, Ph.D., ve věci žalobkyně **Ing. M. R.**, narozené [REDACTED], bytem v [REDACTED], zastoupené Zdeňkou Tolnayovou, advokátkou se sídlem v Mladé Boleslavi, Nám. republiky 946, proti žalovanému **D. R.**, narozenému [REDACTED], bytem v [REDACTED], zastoupenému JUDr. Jaroslavem Beldou, advokátem se sídlem v Jablonci nad Nisou, Lipová 7, o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, vedené u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou pod sp. zn. 11 C 1128/98, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 30. prosince 2010, č. j. 36 Co 116/2010-307, ve znění opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 14. února 2011, č. j. 36 Co 116/2010-314, opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 24. května 2011, č. j. 36 Co 116/2010-337, a opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 8. prosince 2011, č. j. 36 Co 116/2010-360, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 30. prosince 2010, č. j. 36 Co 116/2010-307, ve znění opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 14. února 2011, č. j. 36 Co 116/2010-314, a opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 24. května 2011, č. j. 36 Co 116/2010-337, a opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 8. prosince 2011, č. j. 36 Co 116/2010-360, **se ruší** a věc **se vrací** Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se domáhala vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů (dále jen „BSM“), jehož předmětem měl být elektrický kávovar ETA 00172, elektrický

kávomlýnek, čerpadlo Darling, 2 ks kočárů, osobní automobil Renault Trafic, osobní automobil Škoda Forman, pračka Tatramat, kuchyňská linka, montovaná chatka Hanika, pozemek st. parc. č. ■■■■■, zastavěná plocha a nádvoří, investice do domu č. p. ■■■■, nacházejícího se na pozemku st. parc. č. ■■■■■, zastavěná plocha a nádvoří, a veškeré zařízení dílny – truhlárny žalovaného, dále pak investice do budovy bez č. p. / č. e., nacházející se na pozemku st. par. č. ■■■■■, zastavěná plocha a nádvoří, to vše v obci ■■■■■ v katastrálním území ■■■■■.

Okresní soud v Jablonci nad Nisou (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 5. listopadu 2009, č. j. 11 C 1128/98-272, vypořádal BSM tak, že do výlučného vlastnictví žalovaného přikázal barevný televizor značky Multitech, chladničku neznámé značky a závěsný telefonní přístroj Panasonic KT-X (výrok I. rozsudku) a žalovaného zavázal zaplatit žalobkyni vypořádací podíl ve výši 6.472,50 Kč (výrok II. rozsudku). Ve výrocích III. - V. soud prvního stupně rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně vzal za prokázané, že manželství účastníků zaniklo právní mocí rozsudku o rozvodu dnem 12. června 1995. Za trvání manželství účastníci pořídili do BSM movité věci, jejichž hodnota ke dni právní moci rozsudku o rozvodu byla stanovena u barevného televizoru zn. Multitech na 1.460,- Kč, u chladničky 8.285,- Kč a u telefonního přístroje Panasonic KT-X na 3.200,- Kč.

Dále bylo zjištěno, že žalovaný za doby trvání manželství začal podnikat na základě několika živnostenských oprávnění. Znalec odhadl celková aktiva obchodního majetku žalovaného na hodnotu 3.857.319,14 Kč. Z této hodnoty byla odečtena hodnota hmotného investičního majetku žalovaného zjištěná znalcem na 1.987.352,91 Kč s tím, že tento hmotný investiční majetek byl pořízen z oddělených finančních prostředků žalovaného. Závazky pak byly odhadnuty ve výši 3.147.241,52 Kč. Soud prvního stupně na základě těchto skutkových zjištění dospěl k závěru, že obchodní majetek žalovaného je předlužen a není z něj tedy možné nic nahrazovat do BSM.

Movité věci rozdělil soud prvního stupně mezi účastníky podle toho, kdo z nich je má ve faktickém držení a po rozvodu manželství je užívá. Všechny movité věci, které byly předmětem řízení, u sebe měl a užíval žalovaný. Hodnota těchto věcí činila celkem 12.245,- Kč, proto by se žalobkyni mělo na vyrovnání jejího podílu dostat 6.472,50 Kč.

Pokud jde o soukromé podnikání žalovaného, soud prvního stupně konstatoval, že výnos z podnikání je stejně jako mzda z pracovního poměru součástí BSM. Nelze však opomenout ani výdaje a závazky podnikajícího manžela, které mu vznikly v souvislosti s jeho podnikáním za situace, kdy má druhý manžel z toho podnikání prospěch. Podnikající manžel je tedy povinen nahradit do BSM takovou částku, která odpovídá kladnému rozdílu mezi aktivy a pasivy jeho podnikání ke dni zániku BSM, což zpravidla odpovídá ceně podniku. Protože je v daném případě tato hodnota záporná, není do BSM co nahrazovat a ke ztrátě lze v rámci řízení o vypořádání BSM přihlížet jen v rámci úvah o disparitě podílů.

Žalobkyně požadovala vypořádat ještě tři koně a dva kočáry. Soud prvního stupně však na základě předložených důkazů dospěl k názoru, že kočáry ani koně neexistovaly ke dni zániku BSM, a není tedy možné je vypořádat. Navíc bylo zjištěno, že koně sloužily nepochybně k výkonu povolání žalovaného, proto je i z tohoto důvodu nebylo možné do masy BSM zahrnout. Tentýž závěr učinil soud prvního stupně, i pokud jde o osobní automobil

Škoda Forman a dodávku Renault Trafic, neboť na základě zprávy Magistrátu hlavního města Prahy byly registrovány na žalovaného jako osobu samostatně výdělečně činnou.

Pokud žalovaná požadovala vypořádat investice do budovy bez č. p. /č. e. na pozemku st. parc. č. [REDAKCE] v katastrálním území [REDAKCE], která je ve výlučném vlastnictví žalovaného, nepodařilo se jí prokázat, že tyto investice byly vynaloženy ze společných finančních prostředků, neboť účastníci takovými finančními prostředky ani nedisponovali.

Do BSM soud prvního stupně nezahrnul žalovaným navrhované nedoplatky úvěrů u České spořitelny a.s., neboť neprokázal, že tyto ke dni zániku BSM existovaly, a neprokázal ani jejich výši. Navíc šlo o podnikatelské úvěry, které se projeví v jeho obchodním majetku, a nebylo by tedy možné je samostatně vypořádat.

Soud prvního stupně nezahrnul do BSM ani několik dalších věcí, které navrhovali účastníci, neboť byly buď nedostatečně specifikovány a nebylo u nich prokázáno, zda vůbec existovaly ke dni zániku BSM (vakuová svářečka, elektrický kávovar ETA 0172, elektrický kávomlýnek, čerpadlo Darling 35-1, pračka Tatramat, kuchyňská linka se skříňkami, dřevěná stáj a montovaná chatka Hanika), nebo sloužily k výkonu povolání žalovaného (zařízení dílny).

Žalobkyně navrhovala rovněž vypořádat pozemek par. č. [REDAKCE], trvalý travní porost, zapsaný na listu vlastnictví č. [REDAKCE] pro obec a katastrální území [REDAKCE]. Soud prvního stupně ani tento pozemek nezahrnul do BSM, neboť jeho výlučným vlastníkem podle výpisu z katastru nemovitostí je žalovaný a žalobkyně neprokázala, že pozemek byl zakoupen ze společných finančních prostředků.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 30. prosince 2010, č. j. 36 Co 116/2010-307, ve znění opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 14. února 2011, č. j. 36 Co 116/2010-314, opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 24. května 2011, č. j. 36 Co 116/2010-337, a opravného usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 8. prosince 2011, č. j. 36 Co 116/2010-360, rozsudek soudu prvního stupně změnil ve výroku I. tak, že žalovanému do jeho výlučného vlastnictví přikázal telefonní přístroj Panasonic KT-X, barevný televizor Multitech, chladničku a kuchyňskou linku hnědou (výrok I. rozsudku odvolacího soudu) a žalovaného zavázal zaplatit žalobkyni na vypořádacím podílu částku ve výši 438.572,-Kč (výrok II. rozsudku odvolacího soudu). Změnil i rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě nákladů řízení státu a nakonec rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výroky III. a IV. rozsudku odvolacího soudu).

Odvolací soud nesouhlasil s právním názorem soudu prvního stupně týkajícího se osobního automobilu Škoda Forman. Tvzení žalovaného, že byl automobil zakoupen z finančních prostředků získaných podnikatelským úvěrem, je irelevantní, protože podnikatelský úvěr získaný za trvání manželství jedním z manželů je třeba hodnotit jako každý jiný úvěr dle předpisů občanského práva. Je však třeba zjišťovat, zda sloužil výlučně k podnikání. Odvolací soud seznal věrohodným tvrzení žalobkyně, že automobil byl užíván po dobu trvání manželství jak pro účely podnikatelské, tak i pro účely rodiny. Je tedy třeba postupovat v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu České republiky a zahrnout věc do BSM, byla-li v daném případě pořízena za jeho trvání, což nebylo v řízení nijak

vyvráceno. Protože byl předmětný automobil prodán žalovaným v roce 2000, lze do BSM zahrnout pouze jeho hodnotu, která vzhledem k jeho opotřebení činí 100.000,- Kč.

Odvolací soud nesouhlasil s názorem soudu prvního stupně, že kuchyňská linka v domě č. p. ■■■, nacházejícím se na pozemku st. parc. č. ■■■, zastavěná plocha a nádvoří, v obci ■■■ v katastrálním území ■■■, nepatří do BSM. Na základě dokladu o koupi předloženého žalobkyní odvolací soud shledal, že kuchyňská linka patří do BSM, a to zvláště tehdy, pokud žalovaný tuto skutečnost nepopřel.

Ohledně chaty Hanika se odvolací soud ztotožnil se závěrem přijatým soudem prvního stupně, neboť chata sloužila potřebám rodiny jen přechodně, jejím základním účelem, pro který byla pořízena, bylo využití k podnikání. Proto zůstala ve výlučném vlastnictví žalovaného.

Pokud jde o pozemek parc. č. ■■■, trvalý travní porost, zapsaný na listu vlastnictví č. ■■■ pro obec a katastrální území ■■■, zaujal odvolací soud závěr, že žalobkyni se podařilo prokázat, že byl zakoupen ze společných prostředků, což i žalovaný v průběhu řízení připustil. Protože byl žalovaným tento pozemek prodán, náleží do BSM jeho hodnota určená znaleckým posudkem ve výši 26.670,- Kč.

Závazky žalovaného, které on sám učinil předmětem vypořádání BSM, se zásadně do BSM nezařazují, nicméně mohou být vypořádány podle názoru odvolacího soudu společně s aktivy BSM, pokud souvisely se společným hospodařením manželů.

Pokud jde o splátky podnikatelského úvěru žalovaného, dospěl odvolací soud ke zjištění, že byly hrazeny po dobu trvání manželství ze společných prostředků manželů a je třeba je zohlednit jako vnos na výlučný majetek žalovaného. Vynaložené náklady se však vrací pouze v redukované hodnotě v poměru, v jakém za trvání manželství došlo k částečnému opotřebení a tedy znehodnocení věci náležející jednomu z manželů. Protože výše splátek úvěru činila 1.160.000,- Kč, byl žalovaný povinen vrátit do BSM částku ve výši 580.000,-Kč, od které je třeba odečíst opotřebení, na základě znaleckého posudku vyčíslené jako 20 % z hodnoty věci, které byly za finanční prostředky z úvěru pořízeny. Redukovaná výše splátek, kterou je žalovaný povinen do BSM nahradit, tedy činí 364.000,- Kč. Dalšími splátkami úvěru do zániku BSM se odvolací soud nezabýval, neboť je žalovaný splácel v období, kdy již netrvalo společné soužití a splátky byly hrazeny pouze jako „příčinění žalovaného“.

Kromě částky ve výši 364.000,- Kč je žalovaný povinen uhradit žalobkyni částku ve výši 9.572,- Kč jako vypořádací podíl na hodnotě movitých věcí, dále polovinu hodnoty pozemku ve výši 15.000,- Kč a polovinu ceny osobního automobilu Škoda Forman ve výši 50.000,- Kč. Dohromady tedy vypořádací podíl, který má žalovaný žalobkyni vyplatit, činí 438.572,- Kč.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalovaný dovoláním, které je podle jeho názoru přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) a důvodné dle § 241a odst. 2 písm. b) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a § 241a odst. 3 o. s. ř.

Dovolatel má za to, že podle právní úpravy BSM do něj nepatří věci určené pro podnikání jednoho z manželů a patří do něj pouze výnosy z tohoto podnikání. S ohledem

na výdaje a závazky podnikajícího manžela je tento manžel povinen do BSM nahradit takovou částku, která představuje cenu podniku ke dni zániku BSM. V případě dovolatele však na základě znaleckého posudku bylo stanoveno, že je hodnota jeho obchodního majetku záporná a neexistují žádné výnosy pro vypořádání BSM. Uvedl, že závazky, které vznikly z podnikání, uhradil sám po zániku BSM. Nesouhlasil se závěrem odvolacího soudu, že splátky zaplacené na podnikatelský úvěr byly vynaloženy z finančních prostředků v BSM a je potřeba je v řízení vypořádat. Podle jeho názoru by takový závěr mohl vést k absurdní situaci, „kdy by se splátky na pořízení věcí zahrnutých do podnikání vracely do BSM a současně by se vypořádávala hodnota těchto věcí jako výnosy“. Dovolatel se domnívá, že do BSM mohl vnést jen výnosy z podnikání, tj. hrubý zisk snížený o všechny náklady, tedy i o splátky z podnikatelského úvěru.

Dovolatel vytýká odvolacímu soudu nesprávný závěr o tom, že osobní automobil Škoda Forman náležel do BSM. Je toho názoru, že se mu podařilo v řízení prokázat, že automobil pořídil pro své podnikání a byl zahrnut i do jeho obchodního majetku. Pokud žalobkyně tvrdí, že byl užíván současně i pro potřeby rodiny, takové tvrzení neprokázala. Navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně navrhla odmítnutí dovolání; podle jejího názoru nejsou uplatněné dovolací důvody opodstatněné a závěry odvolacího soudu jsou správné.

Dovolací soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou, zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), se zabýval přípustností dovolání.

Podle § 237 odst. 1, odst. 2 písm. a), 3 o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, a) jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, b) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil, c) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Dovolání podle odstavce 1 není přípustné a) ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč a v obchodních věcech 100 000 Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam [odstavec 1 písm. c)] zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

V řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví dovolací soud zkoumá přípustnost dovolání ohledně každé vypořádávané položky zvlášť. Skutečnost, že odvolací soud např. změnil rozsudek soudu prvního stupně ohledně jedné či několika položek neznamená, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. i proti těm částem rozsudku odvolacího soudu, které se týkají jiných položek, a že dovolací soud je již v důsledku částečné změny rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem oprávněn přezkoumat celé rozhodnutí (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. listopadu

2009, sp. zn. 22 Cdo 425/2008, uveřejněn v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod pořadovým č. C 8042 (dále jen „Soubor“) nebo rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. května 2012, sp. zn. 22 Cdo 2190/2010, uveřejněné tamtéž).

Přípustnost dovolání proti měnícímu rozsudku odvolacího soudu je založena na rozdílnosti (nesouhlasnosti) rozsudku odvolacího soudu s rozsudkem soudu prvního stupně. O nesouhlasné rozsudky jde tehdy, jestliže okolnosti významné pro rozhodnutí věci byly posouzeny oběma soudy rozdílně, takže práva a povinnosti stanovené účastníkům jsou podle závěrů těchto rozsudků odlišné. Odlišností se myslí závěr, který rozdílně konstatuje nebo deklaruje práva a povinnosti v právních vztazích účastníků. Pro posouzení, zda jde o měnící rozsudek odvolacího soudu, není samo o sobě významné, jak odvolací soud formuloval výrok svého rozsudku, rozhodující je obsahový vztah rozsudků soudů obou stupňů v tom, zda a jak rozdílně posoudily práva a povinnosti v právních vztazích účastníků řízení (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. března 2011, sp. zn. 22 Cdo 2468/2009, uveřejněný na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky – www.nsoud.cz).

Dovolatel v dovolání především napadá posouzení práv a povinností účastníků k osobnímu automobilu Škoda Forman. Soud prvního stupně uzavřel, že jako věc sloužící výkonu povolání není součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů, zatímco odvolací soud ji vypořádal se závěrem, že je předmětem bezpodílového spoluvlastnictví. Práva a povinnosti účastníků nalézací soudy v daném ohledu ustavily odlišně a potud je dovolání podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné; je také důvodné.

Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny.

Podle § 143 občanského zákoníku, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů je vše, co může být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Soud prvního stupně nezahrnul do vypořádání osobní automobil Škoda Forman s poukazem na skutečnost, že sloužil výkonu samostatné výdělečné činnosti žalovaného a jako takový netvořil součást bezpodílového spoluvlastnictví manželů.

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 16. listopadu 2000, sp. zn. 22 Cdo 2470/2000, uveřejněném v časopise Soudní rozhledy, 2001, č. 2, str. 53, vyložil, že předpokladem vyloučení věci z bezpodílového spoluvlastnictví manželů z důvodu, že podle své povahy slouží výkonu povolání jen jednoho z manželů je také to, že současně neslouží i druhému

z manželů. Pro úvahu o vyloučení věci z bezpodílového spoluvlastnictví manželů z důvodu, že podle své povahy slouží výkonu povolání jen jednoho z manželů, není rozhodující, zda byla určena pro výkon povolání jen jednoho z manželů, ale to, k čemu v souladu s vůlí obou účastníků skutečně sloužila a zda nesloužila i druhému z manželů (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2001, sp. zn. 22 Cdo 1439/2000, uveřejněný v časopise Soudní rozhledy, 2001, č. 11, str. 383). Současně platí, že z hlediska ustanovení § 143 občanského zákoníku, ve znění před novelou č. 91/1998 Sb., je výkonem povolání také výkon samostatné výdělečné činnosti (podnikání) jednoho z manželů (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. dubna 2002, sp. zn. 22 Cdo 1717/2000, uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2002, č. 8, str. 395).

Oproti soudu prvního stupně dospěl odvolací soud k závěru, že uvedený automobil je součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Uzavřel, že „je věrohodné tvrzení žalobkyně, že automobil Forman byl po dobu trvání manželství a spolužití užíván jak pro podnikatelské účely, tak pro potřeby rodiny“.

Je zjevné, že zatímco soud prvního stupně svůj závěr o vyloučení uvedené věci z režimu BSM odůvodnil zjištěním o jejím výlučném účelovém využití v rámci výkonu samostatné výdělečné činnosti žalovaného, odvolací soud dospěl ke skutkovému zjištění, že věc sloužila i potřebám rodiny účastníků.

V daném směru však odvolací soud zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Podle § 213 odst. 1-3 o. s. ř. odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně. Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně. K provedeným důkazům, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlédne, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel.

Z protokolu o jednání před odvolacím soudem konaným dne 18. listopadu 2010 a 9. prosince 2010 se podává, že odvolací soud žádné dokazování k otázkám vztahujícím se k osobnímu automobilu Škoda Forman neprováděl (ani formou opakování důkazů ani doplněním dokazování). Není proto zřejmé, z čeho čerpal odvolací soud podklady pro zjištění, že toto vozidlo sloužilo také potřebám rodiny účastníků. Ostatně ani z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu není jakkoliv zřejmé, o jaký relevantní podklad odvolací soud potřebný skutkový závěr opírá. V tomto ohledu je řízení před odvolacím soudem zatíženou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Dovolatel v daném směru odvolacímu soudu v dovolání důvodně vytýká, že se spokojil s tvrzením žalobkyně a svůj závěr neopřel o žádný konkrétní důkaz.

Podle § 157 odst. 2 o. s. ř. není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů

řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé.

Odvolací soud však v odůvodnění svého rozsudku však nevyložil, o jaký důkaz opřel svůj závěr, že automobil Škoda Forman sloužil i potřebám rodiny účastníků. Odkaz na „věrohodné tvrzení žalobkyně“ nemůže být podkladem pro učinění skutkového zjištění, neboť to se může opírat toliko o obsah provedeného důkazního prostředku nebo o shodná skutková tvrzení účastníků (§ 120 odst. 4 o. s. ř.).

Rozhodnutí odvolací soudu však v daném směru neobstojí ani v rovině jeho vlastní argumentace.

Odvolací soud uzavřel, že automobil byl prodán po zániku BSM v roce 2000 žalovaným, a proto lze do vypořádání BSM zahrnout pouze hodnotu této věci ke dni zániku BSM.

Tento názor není správný.

Dovolací soud se shoduje s odvolacím soudem potud, že podmínkou vypořádání věci tvořících zákonné majetkové společenství, v podobě jejich příkazání některému z manželů, je to, že v době rozhodnutí soudu existují (jednak objektivně a jednak jsou v majetkovém společenství manželů) a v době zániku majetkového společenství tvořily jeho součást. Věc, která tyto předpoklady nesplňuje, nemůže být příkazána do vlastnictví žádného z účastníků. Pokud některý z manželů nakládal s věcí tvořící zákonné majetkové společenství v rozporu se zákonem, nelze k jeho protiprávnímu úkonu přihlížet (je-li absolutně neplatný nebo byla řádně uplatněna námitka relativní neplatnosti) a věc je třeba zahrnout do vypořádání a přikázat ji zpravidla tomuto účastníkovi (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 2012, pod pořadovým č. 35).

Pokud dojde k platnému převodu věci tvořící součást zákonného majetkového společenství (tj. v případech, kdy je věc převedena oběma manžely nebo jedním z manželů bez souhlasu druhého a tento manžel se nedovolá relativní neplatnosti takového právního úkonu), je předmětem vypořádání částka získaná za převod vlastnického práva k takové věci (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009, uveřejněný v časopise Právní fórum, 2011, č. 4, str. 184; v něm vyslovené závěry vážící se k převodu obchodního podílu se uplatní i při převodu vlastnického práva k movitým i nemovitým věcem). Tento princip platí i v případech, kdy došlo k převodu věci po zániku zákonného majetkového společenství do jeho vypořádání (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. července 2011, sp. zn. 22 Cdo 3450/2009, uveřejněný na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky – www.nsoud.cz; v něm vyslovené závěry vážící se k převodu obchodního podílu se uplatní i při převodu vlastnického práva k movitým a nemovitým věcem). K těmto závěrům se Nejvyšší soud aktuálně přihlásil např. v rozsudku ze dne 29. května 2012, sp. zn. 22 Cdo 2190/2010, uveřejněném na internetových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz).

Jestliže odvolací soud uzavřel, že automobil nelze jako součást zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví přikázat některému z účastníků do výlučného vlastnictví

proto, že po zániku bezpodílového spoluvlastnictví došlo k převodu vlastnického práva k tomuto automobilu, není správné, že do vypořádání zahrnul částku představující hodnotu vozidla ke dni zániku BSM, redukovanou o odpovídající parametr opotřebení daný užíváním automobilu rodinou žalovaného v době po zániku BSM. V této části tak rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.).

Odvolací soud v daném směru nepřiléhavě odkázal na rozsudek ze dne 5. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 3307/2006, neboť z uvedeného rozhodnutí se takový závěr nepodává. V daném rozhodnutí dovolací soud s ohledem na vymezený dovolací důvod mimo jiné uzavřel, že nelze do vlastnictví některého z účastníků přikázat věc, ve vztahu k níž bylo platně převedeno vlastnické právo na třetí osobu. V uvedeném rozhodnutí se však Nejvyšší soud nevyjádřil k tomu, co je v takovém případě předmětem vypořádání, neboť to pro posouzení věci nebylo podstatné.

Dovolatel dále v dovolání napadá skutečnost, že odvolací soud vypořádal jako investici z prostředků tvořících BSM do výlučného majetku žalovaného splátky zaplacené za trvání manželství na úhradu podnikatelského úvěru poskytnutého Českou spořitelnou, a. s. pod č. 4503-192154-038.

Oproti odvolacímu soudu soud prvního stupně takové vypořádání neprovedl; ve vztahu k uvedenému úvěru se zabýval pouze žalovaným uplatněným nárokem, aby byl některému z účastníků přikázán k úhradě nedoplatek na tomto úvěru.

Je zřejmé, že i v daném směru soudy obou stupňů vymezily práva a povinnosti účastníků odlišně, a proto je i v daném směru dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

I v této části je dovolání důvodné.

Podle § 150 občanského zákoníku, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb. při vypořádání se vychází z toho, že podíly obou manželů jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Dále se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společných věcí. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti.

Praxe dovolacího soudu je jednotná v názoru, že v řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů či společného jmění manželů může soud vypořádat jen ten majetek, nároky či hodnoty tvořící společné jmění manželů, které účastníci řízení navrhli k vypořádání soudním rozhodnutím do tří let od jeho zániku. Tento závěr učinil Nejvyšší soud za využití předchozí judikatury (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod pořadovým č. C 5061), když zdůraznil, že předchozí praxe, která umožňovala kdykoliv během řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů navrhnout nové položky k vypořádání, vycházela ze starší úpravy, která předpokládala, že soud z úřední povinnosti „pátrá“ po majetku v BSM a že je povinen vypořádat jeho celou masu. Tento názor, který v praxi mimo jiné vedl k neúměrnému prodlužování sporů, neboť

umožňoval neomezené rozšiřování vypořádávaného majetku, je však neudržitelný vzhledem k novější hmotněprávní úpravě vycházející zejména z posílení dispozitivního charakteru norem upravujících vypořádání BSM a také k vzhledem k uplatnění zásad projednací a dispoziční v občanském soudním řízení (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 26. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007, uveřejněný na internetových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz).

Závěr o nepřípustnosti dodatečného zahrnutí majetkových hodnot coby předmětu vypořádání společného jmění manželů prostřednictvím soudu po uplynutí zákonné tříleté lhůty v rámci jeho vypořádání soudem, od něhož se Nejvyšší soud nehodlá odchýlit, je plně použitelný i v souzené věci (k tomu dále srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008, uveřejněné v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod pořadovým č. C 8310, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 1068/2008 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2010, sp. zn. 22 Cdo 5232/2008, uveřejněné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky – www.nsoud.cz).

V předmětné věci se podává, že k zániku BSM došlo 12. června 1995. V žalobě o vypořádání BSM ze dne 22. května 1998 žalobkyně nárok na náhradu investice ze společných prostředků do výlučného majetku žalovaného v souvislosti s úhradou závazku vyplývajícího z tzv. podnikatelského úvěru neuplatnila a ve lhůtě tří let od zániku BSM vypořádání tohoto nároku nenavrhl žádný z účastníků. Ostatně i odvolací soud přistoupil k vypořádání tohoto vnosu až na základě toho, že žalovaný učinil předmětem vypořádání závazky vyplývající z úvěru poskytnutého mu Českou spořitelnou, a. s. Vzhledem k tomu, že se tak nestalo ve lhůtě tří let od zániku bezpodílového spoluvlastnictví, spočívá rozhodnutí odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.), jestliže odvolací soud tuto investici vypořádal, aniž by byl dovolací soud nucen zabývat se posouzením, zda a kdy konkrétně vůbec došlo k uplatnění požadavku na vypořádání vnosu, resp. věcnou správností závěrů odvolacího soudu v případě, že by byl nárok na vypořádání investice uplatněn včas.

Dovolací soud ze shora uvedených důvodů napadený rozsudek odvolacího soudu ve spojení s opravnými usneseními podle § 243b odst. 2, 3 věta první o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, v němž je odvolací soud vázán vysloveným právním názorem dovolacího soudu ve smyslu § 243d odst. 1 věta první o. s. ř. Propojení zkoumané části výroku rozhodnutí odvolacího soudu s částí výroku, která přezkoumání nepodléhá, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li dovolací soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, který přezkoumávat nelze (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 3307/2006, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod pořadovým č. C 5768).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 23. října 2012

Za správnost vyhotovení: Irena Prokešová

Mgr. Michal Králík, Ph.D., v. r.
předseda senátu